

Alapellátás vagy fényűzés

Határai összemosódnak, elképesztő dolgokat gondolunk néha alapszükségletnek. Bizonyos jólétben, azért mert valami nincs, az már alapszükséglet tud lenni és indok arra, hogy háttérbe szorítson alapvető dolgokat....

Édesanyám, apukám halála óta egyedül nevelt. Nem volt könnyű, mert akkoriban az ember jövedelmét többnyire nem a tehetsége és szorgalma határozta meg, léteztek láthatatlan falak, plafonok, amelyek nyújtózkodását behatárolták. Elég korán elkezdtem dolgozni szünidőkben és hamar megtanultam, hogy ha nem dolgozom, akkor folyik a pénz (még ha zsebpénz is az). Nagyon sokat köszönhetek ezeknek az átdolgozott nyaraknak. Természetesen, a munka során mindig voltak álmaim, mit is vennék a keresetemből, amilyen összeggel egyébként sosem rendelkeztem volna. Minden szezonban azzal is kellett számolnom, hogy édesanyám, mint kis családunk pénzügyminisztere, bevonni igyekezett ezt a jövedelmet a költségvetésbe, ahol én többnyire költséghelyként szerepeltem, ritka büszkeség volt, ha bevételi oldalon tűnhettem fel.

Minden alkalommal persze megkísértett az összegnek a reális esélye, mit is vehetnék belőle. Nagy vágyaim voltak: jó minőségű magnós rádió, lemezjátszó, tükörreflexes fényképezőgép. Komoly időt, utánajárást és álmodozást jelentettek ezek a célok, amelyekbe szinte belerondítottak édesanyám felvetései: kellene egy új cipő, egy kabát, egy öltöny... Természetesen csak olyan ötletei voltak, amelyekre nekem volt szükségem, de én másként láttam. Ugyanis úgy gondoltam, azok természetes ellátmányaim. Magától értetődő, hogy van mit felvennem a lábamra, iskolai ünnepekre és télen. Édesanyámnak, mint pénzügyminiszternek, ezek nem voltak annyira magától értetődő, könnyen fedezhető kiadások. Nagy csatáink voltak. Én mélyen sértve éreztem magam jogaimban, igazságérzetemben. Óriási csapással ért fel még az alternatív gondolat is, mely szerint a saját keresetemet nem arra költöm, amire én akarom. Édesanyám legtöbbször engedett. Erős asszony volt, de talán nem tudta elhordozni a zsarnok anya képét, aki elveszi gyermeke keresetét.

Ma is élénken él ennek az emléke és megértem kettőnk közös dilemmáját, hogy mi, ami nagyon jó és mi az, ami fontos. Milyen hihetetlenül nehéz nem csak meglátni a valódi fontosságát a dolgoknak a vágyaim mögött, ahol igen előkelő helyen szerepel valami. Úgy gondolom, nem is várható el egy gyermektől ennek felismerése, mint azoktól sem, akiknek sosem volt még hiányuk fontos dolgokból addig. Sovány vigasz volt édesanyámnak, kedvenc operájának lemeze a Traviata, mint első szerzemény. Gyakorlott pénzügyminiszterként (amúgy tényleg pénzügyes volt komoly, nagy cégnél) rögtön látta, bizony akkor lemezek vásárlása is kinéz az eljövendő költségvetésekben. Ezt ünneprontásnak véltem, pedig csak a pénzügyi stratégia dolgozott benne.

Mondhatta volna, hogy pénz híján nem lehet tervezni, stratégiákat építeni, de éppen a szűkösség tanítja meg az embert a legelőrelátóbb gondolkodásra, hogy mindig jusson a fontosra. A jó dolgok nélkül még meglehetünk, de a fontosak nélkülözhetetlenek.

A közösségileg megítélt alapvető dolgokat szigorú törvények védik, mivel közmegegyezés született valamikor róla, hogy más prioritások nem üthetik ezeket az értékeket.

A szigorú védelem addig tart, amíg az érték létezik. Sajnos látunk olyan példákat, mikor a törvényi védettség alól a „teherviselő” valójában az érték birtoklója, aki ezt nem tekinti értéknek, nem is érti, miért érték. Képes ezt az értéket akár megsemmisíteni, ha vágyai útjában áll. Hallottunk olyat, mikor véletlenül elpusztult egy rendkívül ritka madár pár és fészke, mert útban volt valakinek. Vagy egész véletlenül leégett valami komoly műemlékvédelem alatt álló épület, mert a tulajdonosnak ez csak teher volt és többletköltség. Olyat is láttunk, ahol valakinek a felesége „véletlenül” a nyaraláskor a vízbe fúlt vagy halálozott el valami egzotikus betegségben.

A probléma ott kezdődik, mikor alapvető fontossági sorrendek nincsenek helyükön a világszemléletünkben. A jólét emelkedésével arányosan növekszik az esélye, hogy éppen legfontosabbaknak szűnik meg az értéke. Amikor luxusfogyasztásunk elér egy szintet, mikor a „javaink” tömege eltakarja az alapvető értékeket, akkor azok jelentősége megszűnik, természetessé válnak. Legyen az levegő, víz, táplálék, közösség, család, haza, béke, szeretet... Felfokozott igényeink és vágyaink a jobb és jobb dolgokra ezeket igen nagy mértékben háttérbe szoríthatják. Sajnos egyénileg, közösségileg el kell ezeket veszítenünk, hogy felismerjük ezeknek azt az értékét, ami megmutatja, ezek valóban alapvetők. Az interneten található és vásárolható rengeteg kacat, amit üzünk, hajtunk, mind könnyedén nélkülözhető, ellentétben azokkal, amelyek nélkül emberhez méltó életet nem lehet élni, ha egyáltalán lehet bármilyen is.

Ha valaki ezeket az alapvető értékeket elveti, megtagadja, esetleg csábítóbb ajánlatok érdekében megsemmisíti, hát az rossz üzletet csinál. Az újabb, csábítóbb, csillogóbb és nagyobb dicsőséget és boldogságot ígérő ajánlatokért lecserélni az alapvető dolgokat elég nagy botorság. A csere nem fog jól elsülni. Hiába megyek be mélyen a sivatagba annyi vízzel, amennyivel már nem fogok visszaérni az oázisba és megtalálom minden idők legnagyobb kincsét, csak egy csontvázal több fogja mutatni az utókornak a telhetetlenség, mohóság és kevélység egyre nagyobb emlékművét.

Nem érti a modern, „civilizált” ember, miért szenved, szorong fényes palotáiban, jólétében, miközben lábbal tapossa magában és környezetében az alapvető értékeket. Mert mindene megvan, csak a leglényegesebbek hiányoznak.

Azt gondolnánk, nincs annál lejjebb, mint mikor valaki a fontos dolgait beáldozza a jókért. A sok jó átgondolatlan hajszolásában, amikor a fontosakat már rég hátrahagytuk, még olyan helyzetek is előállhatnak, amikor a jó dolgok ütköznek egymással és eredményük még csak jónak sem lesz elkönnyelhető! Van, aki a luxusra vágyik, de lehetőleg egy másik jó, a pénz megtartásával. Mindkettőt fontosnak ítéli annyira, amitől nem tudja elengedni, ekkor a két „jó” házasságából valami rémületes torzó lesz. Amikor még a luxusnak a látszata sem lesz már jó, a rá nehezen kiadott pénz pedig veszteséggé válik.

Jó esetben holtunkig tanulunk, egyénileg és közösségileg. Rossz esetben kitartunk a jó dolgainkban, elfeledve a fontosakat és mi botránkozunk a legjobban, hogy a csupa jó dologból mennyi rossz és kudarc származik, jöllehet, minket csak a jó vezérelt. Hm, talán ez volt a hiba?